

Ба Шурои диссертатсионии 6D.KOA-018-и
назди Донишгоҳи миллии Тоҷикистон (ш.
Душанбе, хиёбони Рӯдакӣ, 17)

ТАҚРИЗ

ба автореферати диссертатсияи Мирзомуродзода Дустмурод Гулмурод дар мавзӯи «Масъалаҳои танзими ҳуқуқи маданият хизматрасонии муздноки байторӣ дар қонунгузорию Ҷумҳурии Тоҷикистон» барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ аз рӯи ихтисоси 12.00.03. – Ҳуқуқи граждани; ҳуқуқи соҳибкорӣ; ҳуқуқи оилавӣ; ҳуқуқи байналмилалӣ хусусӣ (илмҳои ҳуқуқшиносӣ)

аз 22 августи соли 2024.

Чорводорӣ, парандапарварӣ, моҳипарварӣ ва занбӯриасалпарварӣ соҳаҳои муҳимми кишоварзӣ ба ҳисоб рафта, дар таъмини аҳоли бо маҳсулоти ғизоӣ, аз ҷумла гӯшт, шир, тухм, моҳӣ, асал ва соҳаи саноат бо ашёи хом мавқеи махсус доранд. Бинобар ин беҳсозии ҳолати соҳаи чорводорӣ, парандапарварӣ, моҳипарварӣ ва занбӯриасалпарварӣ ва афзоиш додани истеҳсоли маҳсулоти ҳайвонот аҳаммияти аввалиндараҷа пайдо менамояд. Дар чунин вазъият арзон кардани арзиши маҳсулоти ҳайвонот бо воситаи зиёд кардани истеҳсоли он яке аз вазифаҳои асосии иқтисодии давлат мебошад. Ичрои ин вазифа бе мусоидат ба инкишофи соҳаи байторӣ номумкин аст. Мубрамияти ин масъала бо талабот оид ба тақмили танзими ҳуқуқи хизматрасонии пулакии байторӣ дар марҳилаи кунунии рушди иқтисоди бозорӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон иборат мебошад. Танзими ҳуқуқи хизматрасонии байторӣ дар қонунгузорию маданият Ҷумҳурии Тоҷикистон падидаи нав буда, дар адабиётҳои ҳуқуқӣ ба пуррагӣ инъикос наёфтааст. Бинобар ин, интихоби мавзӯ ба со муҳим аст.

Дар муқаддима мубрамии мавзӯи таҳқиқоти диссертатсионӣ асоснок гардида, дараҷаи таҳқиқи он, робитаи таҳқиқот бо барнома (лоиҳаҳо) ва ё мавзӯҳои илмӣ муайян шуда, тавсифи умумии таҳқиқот баён карда шудааст.

Боби якуми диссертатсия – «Моҳияти ҳуқуқи хизматрасонии муздноки байторӣ дар танзими ҳуқуқи маданият» ном дошта, аз ду зербоб иборат аст.

Дар зербоби якуми боби якум – «Мафҳум ва аломатҳои хизматрасонии муздноки байторӣ ҳамчун объекти танзими ҳуқуқи маданият» бо истифода аз ақидаҳои олимони ва мутахассисони ватанию хориҷӣ, инчунин қонунгузорию

миллӣ ва хориҷӣ таҳлил мегардад. Дар доираи ин зербоб баъзе мафҳуми истилоҳоте, ки ба истилоҳоти хизматрасонии байторӣ алоқамандӣ доранд, аз қабилӣ мафҳуми «байторӣ», «соҳаи байторӣ», «фаъолияти байторӣ», «фаъолияти хусусии байторӣ», «фаъолияти соҳибкории байторӣ» баррасӣ ва мавриди таҳлил қарор гирифтаанд. Ҳамзамон дар ин зербоб муаллиф хизматрасонии байториро ҳамчун шакли амалишавии фаъолияти байторӣ мавриди омӯзиш қарор медиҳад.

Зербоби дуюми боби якум – «Асосҳои ҳуқуқии хизматрасонии байторӣ дар ҚТ» ном дорад. Муаллиф дар ин қисмати қайд менамояд, ки таърихи ташаккул ва рушди асосҳои ҳуқуқии хизматрасонии байторӣ давраҳои тулониро дар бар мегирад. Дар ҳар марҳилаи таърихӣ сарчашмаҳои мавҷуд буд, ки муносибатҳои ҷамъиятиро дар бахши хизматрасонии байторӣ танзим менамуд ва ҳар як давраи таърихӣ бо дастовардҳои худ аз дигар марҳилаҳо фарқ менамояд. Бо мақсади дарки дурусти раванди инкишофи таърихии масоили баррасишаванда асосҳои ҳуқуқии хизматрасонии байторӣ вобаста бо марҳилаҳои гуногуни таърихӣ даврабандӣ гардидаанд.

Муаллиф бо тақия ба хусусияти санадҳои меъёри ҳуқуқӣ, ки муносибатҳои марбут ба хизматрасонии байториро танзим менамоянд, ташаккули қонунгузори байториро ба се давра: дунёи қадим, давраи шуравӣ ва давраи муосир ҷудо мекунад.

Дар анҷоми зербоби мазкур муаллиф муаллиф барои такмили қонунгузори соҳавии байторӣ пешниҳод менамояд, бо мақсади дар соҳаи байторӣ ворид намудани механизми муосири бозоргонӣ ва ташкили шароити мусоид барои дастрасии шаҳрвандон ба хизматрасонии байторӣ, таъмини танзими ҳуқуқии фаъолияти хусусии байторӣ, инчунин пурзӯр намудани талабот нисбат ба сифати хизматрасонии байторӣ дар Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи байторӣ» аз 29 декабри соли 2010, №674 боби алоҳида бо номи «Фаъолияти хусусии байторӣ» илова карда шавад.

Боби дуюми диссертатсия – «Шартномаи хизматрасонии муздноки байторӣ» ном дошта, аз се зербоб иборат аст.

Зербоби якуми боби дуюм – «Мафҳум ва аломатҳои шартномаи хизматрасонии муздноки байторӣ» ном гирифтааст. Дар доираи ин зербоб муаллиф бо тақия ба адабиётҳои илмӣ ва қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон мафҳуми шартномаи хизматрасонии муздноки байториро пешниҳод менамояд, ки ба ақидаи муаллиф, шартномаи мазкур консенсуалӣ, музднок, дутарафа мебошад, вале хусусияти оммавӣ будани он танҳо дар сурате зоҳир мегардад, ки агар ба сифати фармоишгар истеъмолкунанда иштирок намояд.

Муаллиф қайд менамояд, ки тарафҳои шартномаи мазкур иҷрокунанда ва фармоишгар буда ба сифати иҷрокунанда ташкилотҳои байторӣ иштирок менамоянд, ки онҳо мумкин аст давлатӣ ва хусусӣ бошанд.

Дар доираи ин зербоб муаллиф пешниҳод менамояд, ки бо мақсади пурра ва низомнок танзим намудани шартномаи хизматрасонии муздноки байторӣ, ки ба сифати фармоишгар истеъмолкунанда иштирок менамояд ва ба Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи байторӣ» аз 29 декабри соли 2010, №674 ва дигар санадҳои меъёрӣ-ҳуқуқӣ мутобик намудани Тартиби расонидани хизмати бамузди байторӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 26 феввали соли 2015, №66 он дар таҳрири нав қабул карда шавад.

Дар зербоби дуюми боби дуюм – «Мазмуни шартномаи хизматрасонии муздноки байторӣ» муаллиф зикр менамояд, ки мазмуни шартномаи хизматрасонии муздноки байторӣ ба се маъно фаҳмида мешавад: дар зер мафҳуми мазмуни шартномаи хизматрасонии муздноки байторӣ ҳамчун факти ҳуқуқӣ шартҳои шартнома фаҳмида мешаванд. Мазмуни ин шартнома ҳамчун муносибати ҳуқуқӣ аз ҳуқуқ ва уҳдадорӣҳои тарафҳои шартнома ва ҳамчун ҳуҷҷати танзими инфиродӣ аз бандҳои шартнома иборат аст.

Муаллиф ибраз мекунанд, ки шартномаи хизматрасонии муздноки байторӣ дутарафа буда, ҳар ду тараф ҳуқуқ ва уҳдадорӣҳои баробар доранд. Гузашта аз ин, шартномаи мазкур мутақобила буда, дорои ҳуқуқ будани як тараф ва доштани уҳдадорӣҳои тарафи дигарро ифода менамояд. Дар доираи рисолаи мазкур танҳо он уҳдадорӣҳои тарафҳо таҳлил шудааст, ки дар як вақт ҳуқуқи тарафи дигарро ташкил медиҳанд.

Зербоби сеюми боби дуюм – «Асосҳои бастан, тағйир додан ва бекор намудани шартномаи хизматрасонии муздноки байторӣ» ном гирифтааст. Муаллиф дар ин зербоб зикр менамояд, ки бастан шартномаи хизматрасонии муздноки байторӣ – ин натиҷаи созиши тарафҳо аз рӯи ҳамаи шартҳои муҳимми шартнома мебошад, ки тибқи шакли дахлдор ба расмият дароварда шуда, ба қонунгузорӣ асос меёбад. Ягона шarti муҳимми шартномаи мазкур мавзӯи он мебошад, ки дар амал ва фаъолияти иҷрокунанда ифода меёбад.

Муаллиф хулоса менамояд, ки қонунгузориҳои ҚТ шакли хаттии одии бастан шартномаи хизматрасонии муздноки байториро талаб менамояд. Аммо мавҷуд набудани шакли хаттӣ фармоишгарро аз ҳуқуқи истинод ба нишондоди шохидон ҷиҳати тасдиқи далели бастан шартнома ё шартҳои он маҳрум намесозад.

Ба назари муаллиф, тағйир додани шартномаи хизматрасонии муздноки байторӣ ин аз нав дида баромадани як ё якчанд шarti иҷронашудаи шартнома бо нигоҳ доштани қувваи ҳуқуқии он мебошад. Бекор намудани шартномаи мазкур – ин ҳолате дар назар дошта мешавад, ки дар рафти

ичрои шартнома ба вучуд омада, хангоми фаро расидани он шартнома қувваи ҳуқуқии худро гум мекунад.

Дар ин қисмати рисола муаллиф хулоса менамояд, ки бастан, тағйир додан ва бекор намудани шартнома, гарчанде аз татбиқи амалии озодии шартнома гувоҳӣ диҳад, вале чунин ҳолатҳо бояд асоснок ва қонунӣ бошанд.

Боби 3-юми диссертатсия – «Ҷавобгарии ҳуқуқи мадания тарафҳои шартномаи хизматрасонии муздноки байторӣ» аз ду зербоб иборат мебошад.

Зербоби якуми боби сеюм – «Моҳияти ҷавобгарии ҳуқуқи мадания тарафҳои шартномаи хизматрасонии муздноки байторӣ» ном гирифтааст.

Ба назари муаллиф, ҷавобгарии ҳуқуқи тарафҳои шартномаи хизматрасонии муздноки байторӣ чораи ҳуқуқие мебошад, ки ба зиммаи ҳуқуқвайронкунанда уҳдадорӣ иловагӣ молумулкиро мегузорад.

Муаллиф асоснок менамояд, ки шартҳои болозикршудаи ҷавобгарии ҳуқуқи мадания умумӣ буда, дар шартномаи мазкур хусусиятҳои хоси худро доранд ва татбиқашон гуногун мебошад.

Муаллиф қайд менамояд, ки барои ба вучуд омадани ҷавобгарии ҳуқуқи мадания тарафҳои шартномаи мазкур принсипи умумии ҷавобгарӣ хангоми мавҷуд будани гуноҳ истисно мешавад. Инро бо он асоснок менамояд, ки дар шартномаи мазкур иҷрокунада шахсе мебошад, ки фаъолияти соҳибкориро анҷом медиҳад. Ташкилотҳои тиҷоратӣ ва соҳибқорони инфиродие, ки дар шартномаи хизматрасонии муздноки байторӣ ба сифати иҷрокунанда иштирок менамоянд, дар ҳолати мавҷуд набудани гуноҳ низ ҷавобгар мебошад.

Зербоби сеюми боби дуум – «Хусусиятҳои ҷаброни зиён, товони зарари маънавӣ ва ноустуворона дар шартномаи хизматрасонии муздноки байторӣ» ном гирифтааст.

Муаллиф қайд менамояд, ки, ҷаброни зиён уҳдадорӣ иловагӣ мучозотӣ мебошад.

Зиён ҳамчун хароҷоте фаҳмида мешавад, ки аз ҷониби шахси ҳуқуқаш вайроншуда харҷ гардидааст. Зиён ду намуд мешавад: хисороти воқеӣ ва ғоидаи аздастрафта. Муаллиф мафҳуми онҳоро дар заминаи моддаи 14 Қодекси мадания Ҷумҳурии Тоҷикистон таҳлил менамояд. Хисороти воқеии фармоишгар дар шартномаи мазкур ғавти ҳайвонот, харидорӣ доруҳо, пардохти музди хизматрасонӣ ва ғайра буда метавонад. Хисороти воқеии иҷрокунанда бошад ин омодагӣ ба табобати ҳайвонот, харидорӣ доруҳо, пардохти музди мутахассисон, роҳкиро ва ғайра мебошад.

Дар хулосаи ин зербоб муаллиф пешниҳод менамояд, ки бинобар бештар ҳолат дар шакли хаттӣ одӣ, аз ҷумла дар шакли додани чеки ҳазинавӣ ё дигар ҳуҷжатҳои намунашон муқарраршуда, баста шудани шартномаи

хизматрасонии муздноки байторӣ ва дар он муқаррар нагардидани ҷавобгарӣ дар шакли ноустуворона хизматрасонӣ аз ҷониби иҷроқунанда ба таври дахлдор иҷро намегардад. Бинобар ин зарур аст, ки барои иҷро накардан ва ё ба таври ғайридахлдор иҷро кардани ин шартнома ҷавобгарӣ дар шакли ноустуворонаи қонунӣ муқаррар карда шавад.

Дар ҳулосаи диссертатсия пешниҳодҳои унвонҷӯй ҷиҳати такмили танзими ҳуқуқи мадания хизматрасонии муздноки байторӣ ҷойгир шудаанд.

Аз таҳлили автореферати диссертатсия ҳулоса намудан мумкин аст, ки мавзӯ ва мазмуни таҳқиқот ба шиносномаи ихтисоси 12.00.03. – Ҳуқуқи граждани; ҳуқуқи соҳибкорӣ; ҳуқуқи оилавӣ; ҳуқуқи байналмилалии хусусӣ, ки аз ҷониби Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти ҚТ тасдиқ карда шудааст, дигар талаботҳо (навгонӣ, риояи одоби илмӣ ва инъикоси шароити Тоҷикистон) мутобиқ мебошад. Ҳамзамон диссертатсияи унвонҷӯй Мирзомуродзода Дустмурод Гулмурод дар мавзӯи «Масъалаҳои танзими ҳуқуқи мадания хизматрасонии муздноки байторӣ дар қонунгузорию Ҷумҳурии Тоҷикистон» барои дарёфти дараҷаи илмии номзоди илмҳои ҳуқуқшиносӣ аз рӯйи ихтисоси 12.00.03 – Ҳуқуқи граждани; ҳуқуқи соҳибкорӣ; ҳуқуқи оилавӣ; ҳуқуқи байналмилалии хусусӣ ба талаботҳои бандҳои 31, 33, 34 ва 35 Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, № 267 тасдиқ шудааст, мутобиқат дорад, унвонҷӯй арзандаи дараҷаи илмии дархостшуда мебошад.

Муқарриз:

Муовини вазири адлияи Ҷумҳурии Тоҷикистон,
номзоди илмҳои ҳуқуқшиносӣ

Шараф Каримзода

Имзои Каримзода Ш.-ро тасдиқ мекунам:

Сардори РККМ

Ҳамдамзода С.

Суроға: Ҷумҳурии Тоҷикистон,

734025, ш. Душанбе, хиёбони Рудаки, 25

Телефон: (+992 37) 221-44-05; (+992 37) 221-43-51

Факс: (+992 37) 221-16-22

E-mail: info@adliya.tj; info@minjust.tj

« 22 » август соли 2024,